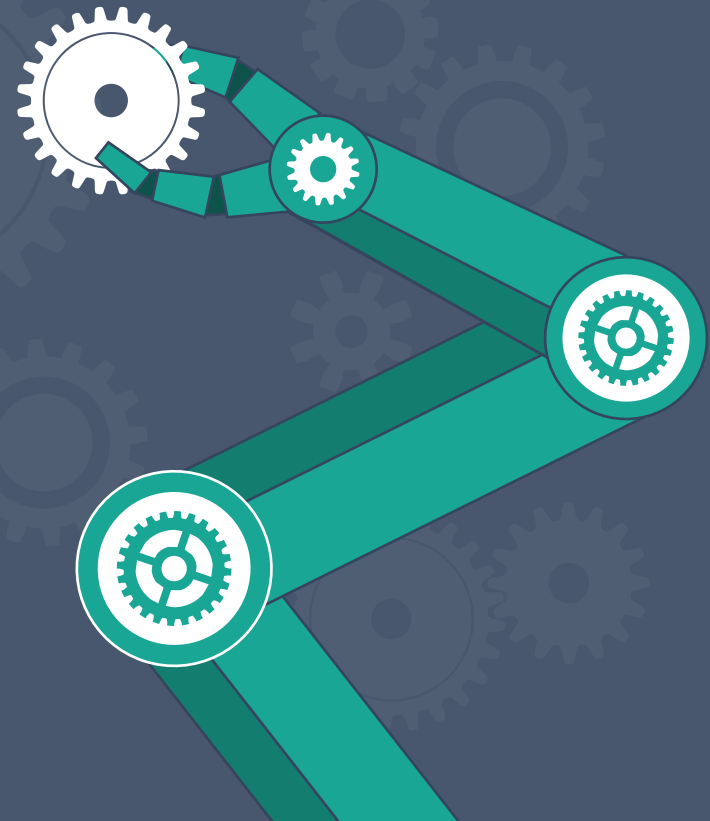

Театрын гэрэлтүүлгийн ОНЦЛОГ

An illustration on the left side of the page shows a teal robotic arm with three joints, each marked with a gear icon. The arm is positioned over an open green book. The background is dark blue with faint gear patterns.

Агуулга

01

Гэрэлтүүлэг

02

Театрын гэрэлтүүлэг

03

Гэрэлтүүлгийн төрөл, ангилал, онцог, шинжүүд

04

Гэрэлтүүлгийн байрлалыг сонгох

Гэрэлтүүлэг (lighting- Освещение)

Дүрс бичлэгийн чанар гэрэлтүүлгээс шууд хамаардаг. Театрын гэрэлтүүлэг нь жүжгийн утга санааг илүү тодотгож өгөхөөс гадна аль ч камераас, ямар ч план, өнцгөөр зураг авахад тохиромжтой байхаар тохируулсан байх шаардлагатай. Гэрэлтүүлгийн тусламжтайгаар хүний нүүр царайны өө сэвийг ч далдалж болдог. Гэрэлтүүлгээс шалтгаалж тухайн зүйлийн үзэгдэх байдал нь хамаардаг. Гэрлийн тусламжтайгаар дүрсний эзэлхүүн, гадарга, орон зай, алслал зэргийг илэрхийлж болно.

Гэрэлтүүлэгч (lighter- Освитель)

Театр, цирк, фото студи, телевизийн студийн гэрлийг тохируулах талдаар мэргэшсэн хүнийг гэрэлтүүлэгч гэж нэрлэдэг. Гэрэлтүүлэгч нь тайзан дээрх тоглох үзэгдэл, үйл явдалд нийцүүлэн найруулагчийн өгсөн удирдамжинд үндэслэн гэрлийг тохируулдаг. Тайзны аль хэсэгт үзэгчдийн анхаарлыг хандуулах, алийг нь бүдэг харагдуулах вэ? гэдгээс хамаарч гэрэл тусах чиглэлийг оновчтой сонгоход гэрэлтүүлэгчийн ур чадвар шаардагдана.

Театрын гэрэлтүүлэг

Хүмүүс урлагийн бүтээлүүдтэй танилцахдаа нийгмийн тэмцэл хөгжил, аливаа улс үндэстний түүх, соёлын ахуй амьдрал, зан заншил, зоригт баатрууд, суут хүмүүсийнх нь үйл амьдралын талаар мэдээгүйгээ мэдэж, сонсоогүйгээ сонсож, байгаль ертөнцийн тухай өөрсдийн ойлголтоо улам баяжуулдаг.

Урлагийн тусламжтайгаар хүн амьдралыг томруулдаг шилээр харж байгаа мэт харж амьдралын тухай ойлголтоо улам баяжуулдаг билээ. Хүмүүс урлагийн бүтээлээр дамжуулан өөрөө өөрийнхөө сэтгэлийн гэм дутагтлыг сэхээрэх нь бий. Ингэснээрээ амьдралд тодорхой зан харилцааг өөртөө тогтоож авдаг.

Театрын гэрэлтүүлэг

Үүгээрээ урлаг нь хүний ертөнцийг үзэх үзлийг бүрдүүлэгч чухал хэрэглүүр болдог. Урлаг нь амьдрал, нийгэмд харилцах харилцааг чиглүүлэгч мэргэн зөвлөгч ертөнц болох хүнийг л өөрчлөгч зэвсэг болдог байна.

Тайзны бүтээл нь нийлмэл урлаг бөгөөд юуны урьд зохиол дээр тулгуурладаг. Зохиолын дүрийг бие хүнээр амьдруулан гаргагч жүжигчний сэтгэл санааны байдлыг улам тодотгох, үзэгчдийн бодол ухааны ойлголтыг гүнзгийрүүлэхэд тайзны гэрэлтүүлэг чухал үүрэг гүйцэтгэдэг билээ.

Театрын гэрэлтүүлэг

Театрын урлагийн ХХ-р зууныг эргэн харвал маш их ололт, амжилт олсон шинэ санаа, сонгодог арга, аргачлал бий болж маш сайн хөгжиж дэвшсэн байдаг. Энэ бүхэн театрын урлагт домог болж нэрээ цуурайтуулсан К.С.Станиславский ба түүний олон шавь нарын төлөөл В.Э.Мейерхолд, Вахтангов, цаашлаад Германы Брехт, Латвийн С.М.Эйзенштейн, Гүржийн Г.А.Товстоногов, Английн Петер Брук, Польшийн Ёжи Гротовски, Францын А.Арто гээд шилдэг найруулагч, театрын онолчдын нөр их хөдөлмөр, туршлагаас бий болсон .

Театрын гэрэлтүүлэг

Харин нөгөө талаас ХХ-р зууны техник, технологийн хөгжил дээшилснээр, кино дэлгэцийн салбар хурдацтай хөгжиж, театрын гэх орон зайг эзэлж, үзэгчдийг хүртэл булааж театрын урлагийг зогсонги байдалд хүргэхэд шууд нөлөөлсөн. Мэдээж тухайн үеийн цаг үеийн байдал, эдийн засгийн уналт түүний араас дэлхийн I, II-р дайн гээд олон томоохон үйл явдал ч үүнд хамаатай . Гэсэн хэдий ч театрын гэсэн энэ байр суурийг хадгалж үлдэхийн тулд театр уламжлалт аргаас зайлсхийж цоо шинэ аргачлалуудыг гарган өрсөлдөж эхэлсэн. Тэгсэн ч театр бүрэн дүүрэн байр сууриа эзэлж чадахгүй байна. Угтаа театрын урлаг хувьсан өөрчлөгдөх ёстой. Энэ замаараа театр хөгжсөөр явж байгаа.

Театрын гэрэлтүүлэг

Тэгвэл дэлхийн театрын орчин үеийн чиг хандлага, урсгал хаашаа чиглэж байна? Үүнийг дагаад Монголын театрын хөгжил хаана явж байна? Урсгал хаашаа чиглэх вэ? гэх асуултууд театрын онолч, судлаач, шүүмжлэгч, найруулагчдийн тулгамдсан асуудал болоод байна. Мөн эргээд театрын урлагийн орон зай, байр суурийн асуудал дэлгэгдэх болно.

Өнөөдрийн түвшинд театр гэж юу вэ? Театрын үүрэг, бусдаас ялгарах онцлог шинж юу вэ? Театрыг кино, телевизийнхэн давтаж, дуурайхгүй байх онцгой тал нь юу вэ? гэхээр тайзны уран бүтээлийг, нүүр будаггүй, тусгай зориулалтын хувцасгүй, засал чимэглэлгүй, гэрэлтүүлэггүй, тайзгүй, хөгжимгүй гээд хассаар эцэс сүүлд нь “амьд” харьцаа гэсэн зүйл жүжигчин, үзэгчийн хооронд үүсэж байна.

Театрын гэрэлтүүлэг

Энэ бол бидний мэдэх хуучин л онол. Тэгвэл эргээд кино, дэлгэцийн салбараас авч болох тайзны шинэ үеийн гэрэлтүүлэг, тайзан дээр дэлгэц тавих, үзэгчдийн суудлыг механикжуулах, тоглолтын орон зайг өөрчлөх, танхимын шал, тайзыг хөдөлгөөнд оруулах оролдуулгууд хийж байгаа ч энэ бол нүд хуурсан ажил болоод байна. Театрын техник, тоног төхөөрөмжийг сайжруулах, танхимын гэрэлтүүлгийг стандарт, шаардлагад нийцүүлэн тавих нь чухал юм.

Гэрэлтүүлгийн төрөл, ангилал, ОНЦОГ, ШИНЖҮҮД

Гэрэлтүүлэг нь техник технологийн дэвшлийг харуулдаг салбар бөгөөд олон төрлийн гэрлүүдээс бүрдэг. Өнгөт гель зарим гэрлүүдийн урд хэсэгт нэмсэнээр төрөл бүрийн өнгөөр гэрлүүдийг гэрэлтүүлж болно. Зарим нь бас гобо гэж нэрлэгдэх зүйлсээр тоноглогддог. Энэ нь гэрлийн урд талын хүрээ дээр тавигдсан дүрс юм. Энэ дүрсээр гэрэл шүүгдээд хэлбэртэй дүрсүүдийг үзүүлнэ. Мөн тусгаж байгаа гэрлийг шүүж, тайзан дээр нөлөө үүсгэдэг. Жишээлбэл, ойн навч шиг харагдах гялалзсан гэрэлтүүлгийн нөлөөг үүсгэхийн тулд гобо-г ашиглаж болно.

Spot гэрэлтүүлэг

Spot - хатуу шаталсан нөлөөтэй, тайзан дээр ямар нэгэн тэмдэгт эсвэл дүрс үзүүлэхэд хэрэглэдэг гэрэлтүүлэг юм. Энэ гэрэл нь өнгөт шүүлтүүрийг хэрэглэдэг учир аливаа жүжигчний дүрсигй тодруулж харагдуулдаг.

Fresnel гэрэлтүүлэг

Fresnel - Өргөн өнцөгтэй гэрэл гаргадаг ч гэрлийн тархалт багатай байдаг. Энэ төрлийн гэрлүүдэд Fresnel гэрэлтүүлгийг илүү хэрэглэдэг. Тайзан дээр тусаж буй гэрэлтүүлэг нь бүдэг харагддаг.

Flood гэрэлтүүлэг

Flood - Өргөн өнцөгтэй гэрэл гаргадаг ч гэрлийн тархалт багатай байдаг. Энэ төрлийн гэрэлтүүлэгт тод буюу дөрвөлжин дүрсийг илэрхийлдэг flood гэрэлтүүлгийн төрлийг ашигладаг.

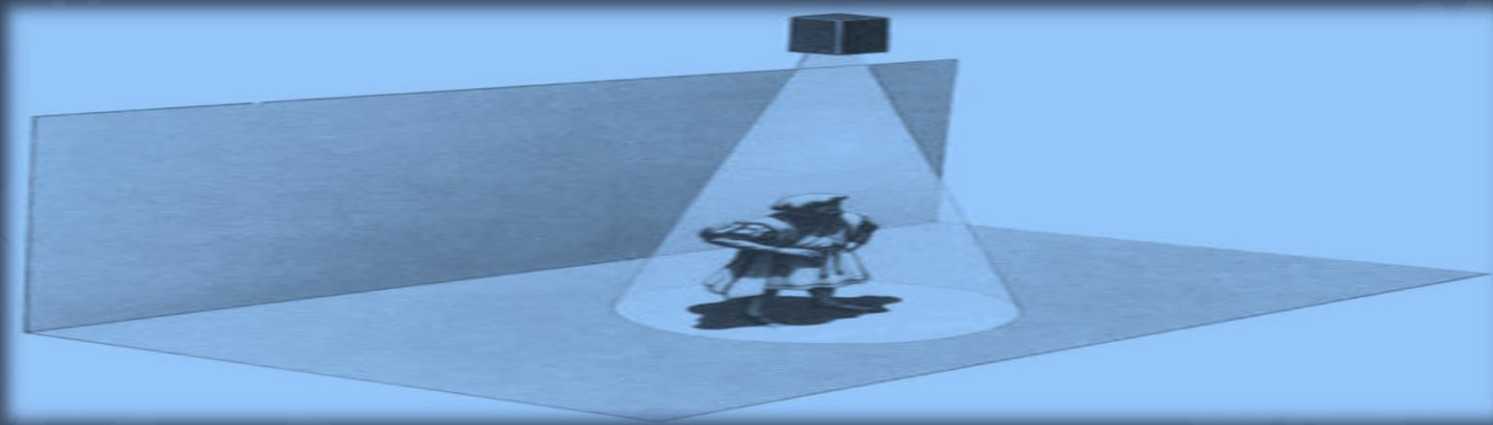
Strobe гэрэлтүүлэг

Strobe - Онцгой нөлөө бүхий гялалздаг гэрэл юм. Тайзан дээр жүжиглэж байгаа уран бүтээлчид тодорхой хэмжээгээр нөлөө үзүүлэхүйц тод хурц өнгөтэй гэрэлтэж харагддаг. Энд тайзны жүжигчдийн дүрсийг тодруулж арын хананд давхар харагдуулдаг.

Гэрэлтүүлгийн байрлалыг сонгох

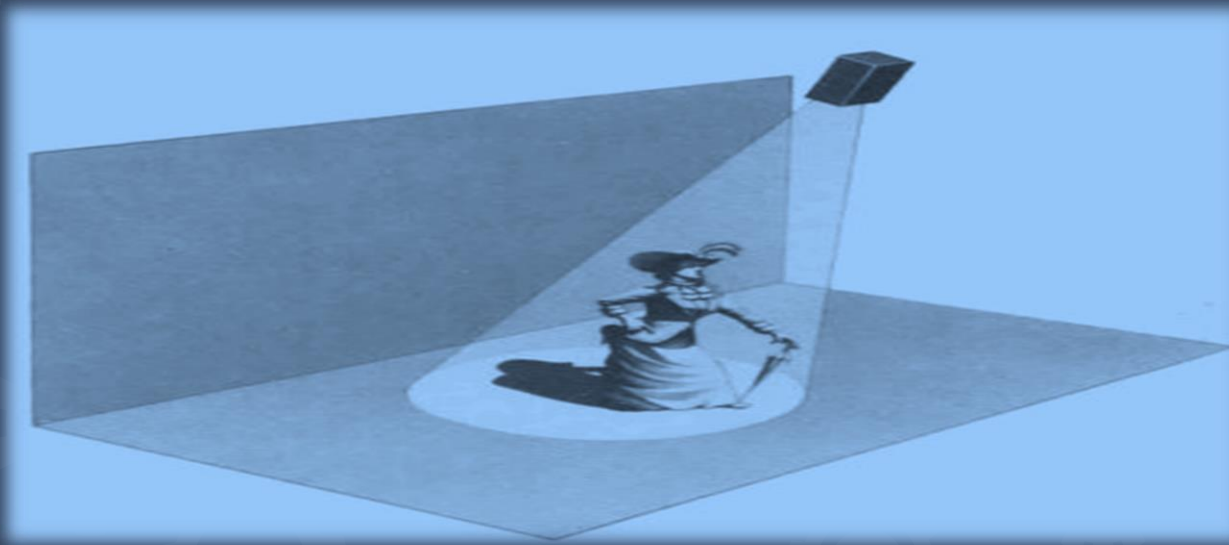
Урдаас харах гэрэлтүүлэг: Босоо гэрэл нь жүжигчин дээр гэрэл үүсгэх ба түүний туяа хэвтээ тэнхлэгт шилжинэ. Жүжигчиний нүүр, ялангуяа нүд, шүд хэрхэн харагддаг вэ? Тайзны аль хэсгийг сонгох, шал, үзэсгэлэнт газруудын сүүдэрийн хэмжээ, чиглэл ямар байх вэ?

Босоо цацраг нь хамгийн сонгомол гэрэл юм. Театрын гэрэлтүүлэг, сүүдэр дээр төвлөрч, жүжигчний дүрснээс илүү өргөн байх шаардлагагүй.

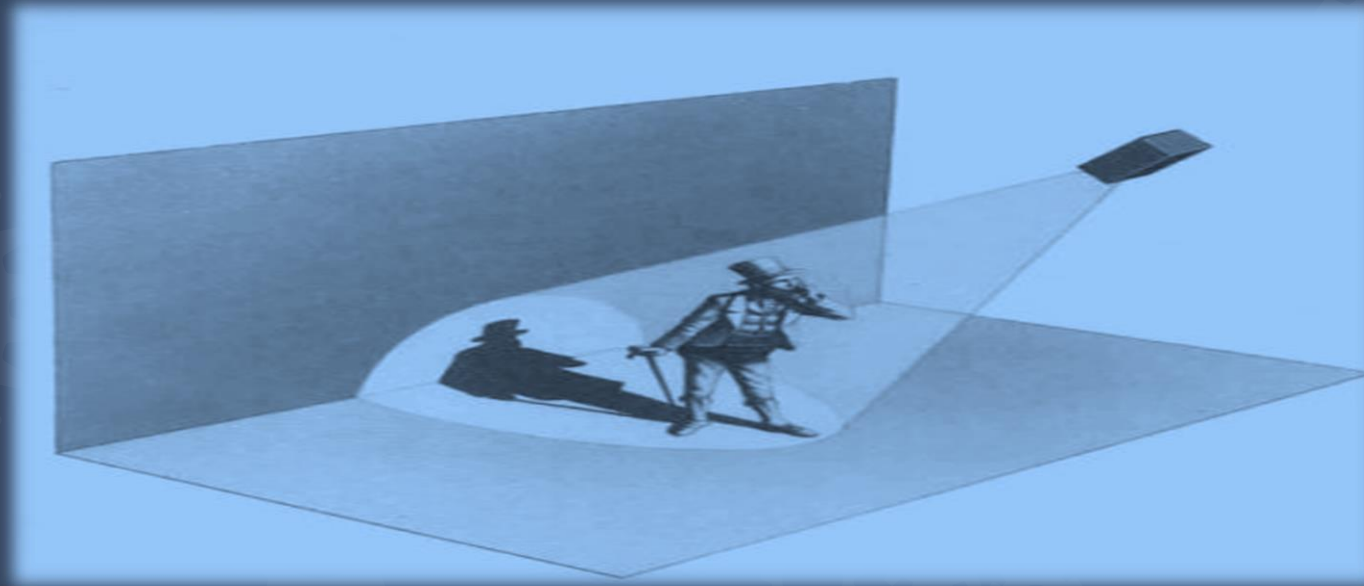
Гэрэлтүүлгийн байрлалыг сонгох

Хэрэв гэрэл нь жүжигчний урдаас ирдэг бол тэр нүүрэн дэх хэсгийг илүү тодосгодог. Гэрэлтүүлэг сүүдрийг жүжигчний дээрээс тусгана.

Гэрэлтүүлгийн байрлалыг сонгох

Тайзны баруун талаас гэрэлтүүлэх гэрэлтүүлэг улам нэмэгдэж байгаа тул жүжигчний нүүр царайг илүү тодосгож харагдуулдаг. Гэрлийн сүүдэр бүдгэрүүлэхийн тулд гэрлийн сонголтыг багасгаж жүжигчний сүүдэр томорч харагдана.

Гэрэлтүүлгийн байрлалыг сонгох

Тайзны баруун талаас гэрэлтүүлэх гэрэлтүүлэг улам нэмэгдэж байгаа тул жүжигчний нүүр царайг илүү тодосгож харагдуулдаг. Гэрлийн сүүдэр бүдгэрүүлэхийн тулд гэрлийн сонголтыг багасгаж жүжигчний сүүдэр томорч харагдана.

Гэрэлтүүлгийн байрлалыг сонгох

Тайзны доор байрлаж буй гэрэлтүүлгийг тайз руу тусгаснаар жүжигчний дүрс нь томрон хавтгайрч сүүдрүүд нь гэрлийн хэвтээ тэнхлэгт ойртох тусам тайз нь бүхэлдээ гялбах гэрэлтэй болж жүжигчний сүүдэр урт болж харагдана.

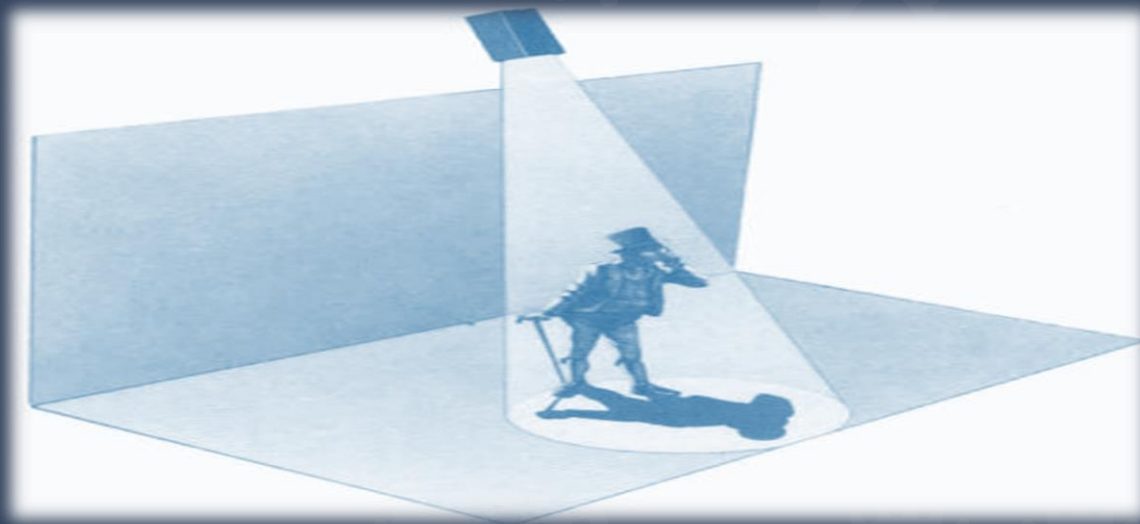
Доогуур гэрэл нь жүжигчин нь гэрлийн эх үүсвэрээс хол, урагшаа хөдөлж эхлэхэд жүжигчний гэрэл тайзны ард томорч харагдана.

Ар талаас харагдах гэрэлтүүлэг

Тайзны арын хананд байгаа гэрэлтүүлэг нь хэд хэдэн өнцөгт гэрэл тусгадаг. Ар талаас гэрэлтэж буй гэрэлтүүлэг нь тайзан дээрх жүжигчний сүүдрийг урд талд нь харагдуулдаг сонгомол гэрэлтүүлэг юм.

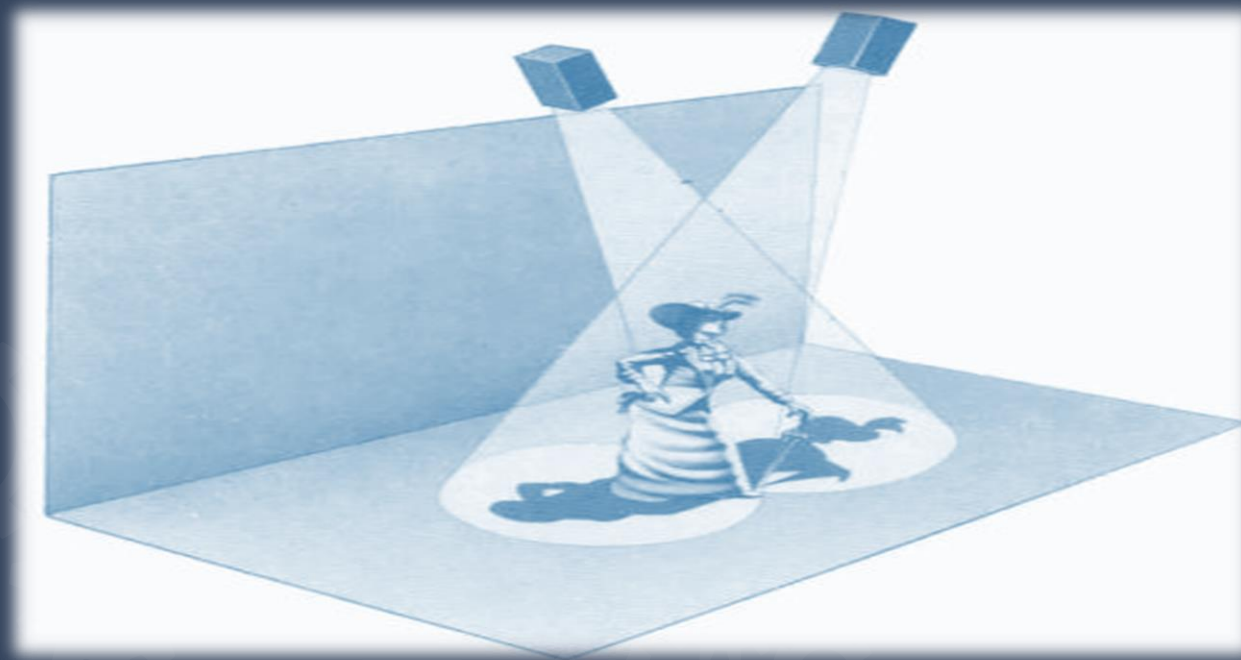
Хэрэв гэрэл жүжигчний баруун гэрэлтүүлгийг тусгавал нүүрэн талыг илүү тод харагдуулдаг. Талбайн гэрэлтүүлгийн сүүдэр нь жүжигчний зүүн талд сүүдэрлэж харагдана.

Жүжигчний цаана байгаа гэрэл нь нүүрийг гэрэлтүүлж чадахгүй, харин тайзыг гүнзгийрүүлж, дүрсийг тодосгож сүүдэр үүсгэж, толгой, мөрийг тодруулж харуулсан хэлбэртэй харагддаг.

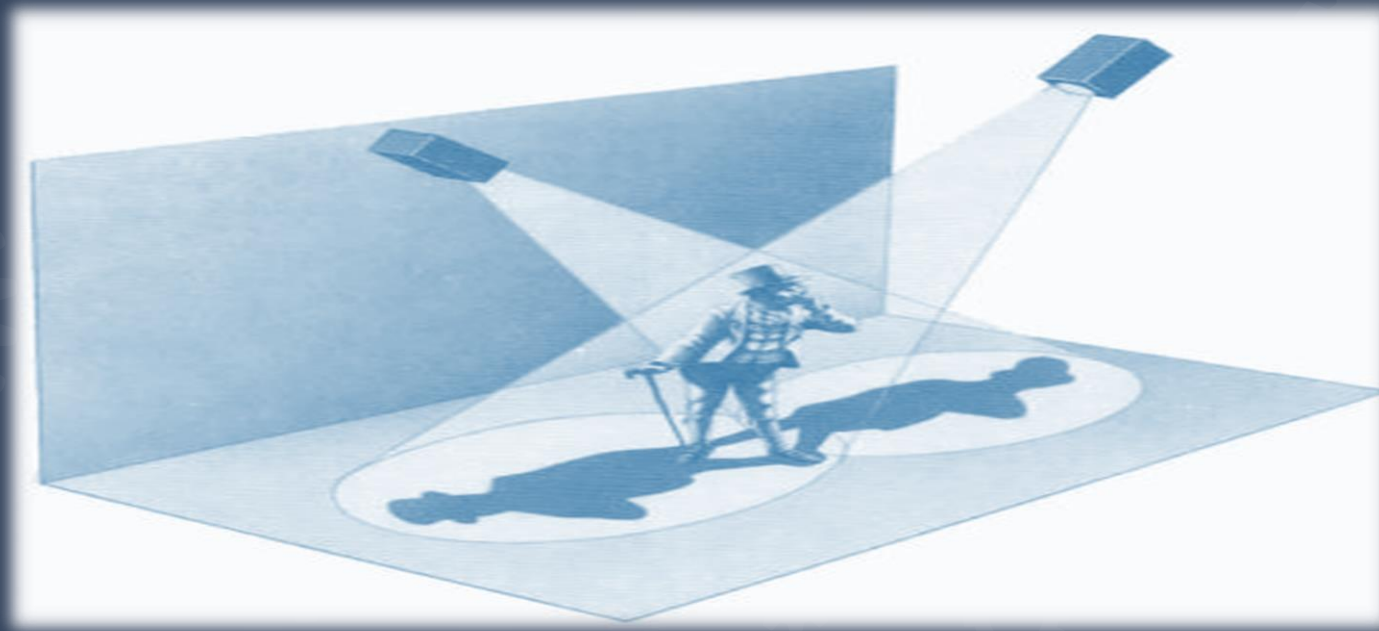
Ар талаас харагдах гэрэлтүүлэг

Нөгөө талаас хоёр дахь гэрлийн эх үүсвэр нэмж, нүүрний хоёр талд гэрэлтүүлэг тусна. Энэ нь жүжигчний хоёр талд сүүдэрлэж харагдах бөгөөд тайзны шалан дээр сонгосон талбай нь жүжигчин хоёрын аль алинд нь хүрдэг.

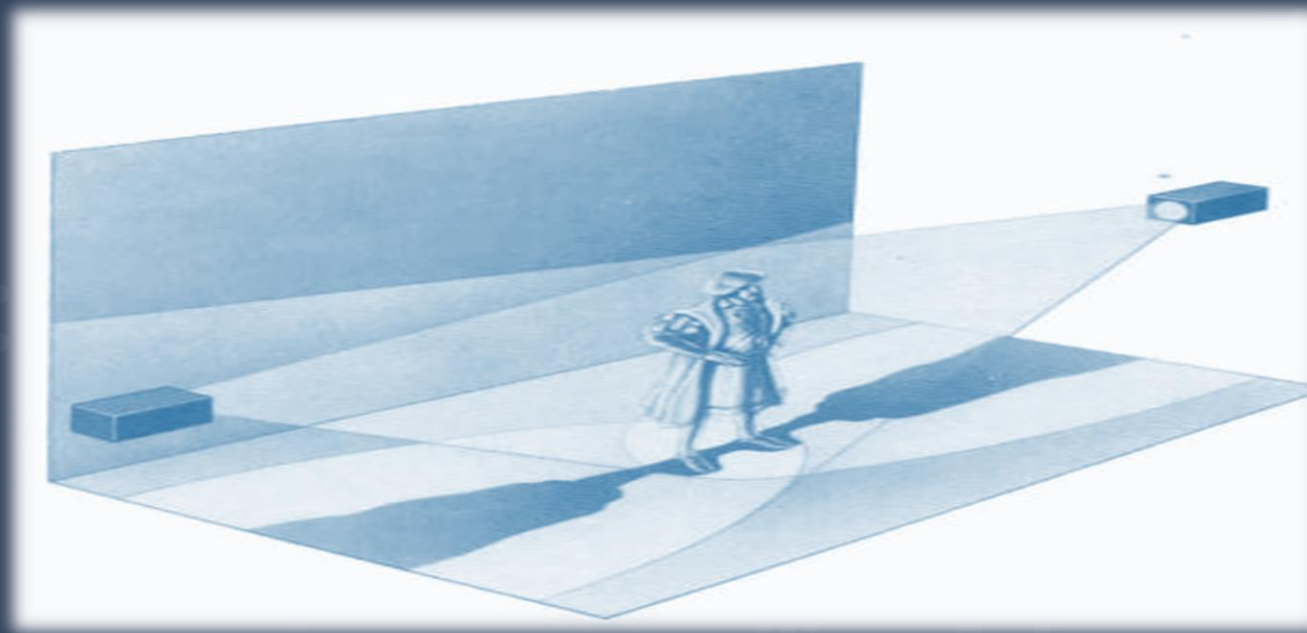
Ар талаас харагдах гэрэлтүүлэг

Хажуугийн гэрэлтүүлэг нь бага өнцгөөр гарч ирэхэд сүүдрүүд нь хоёр талыг уртасгаж, тайзан дээр томордог. Гэрэл нь доод өнцгөөс нүүрэн дээр харагдах тул нүүр, царай илүү гэрэл гэгээтэй болж гэрлийн төвийн шугам нь нүүрний гол хэсэгт хүрэх цацраг хэвээр байх болно.

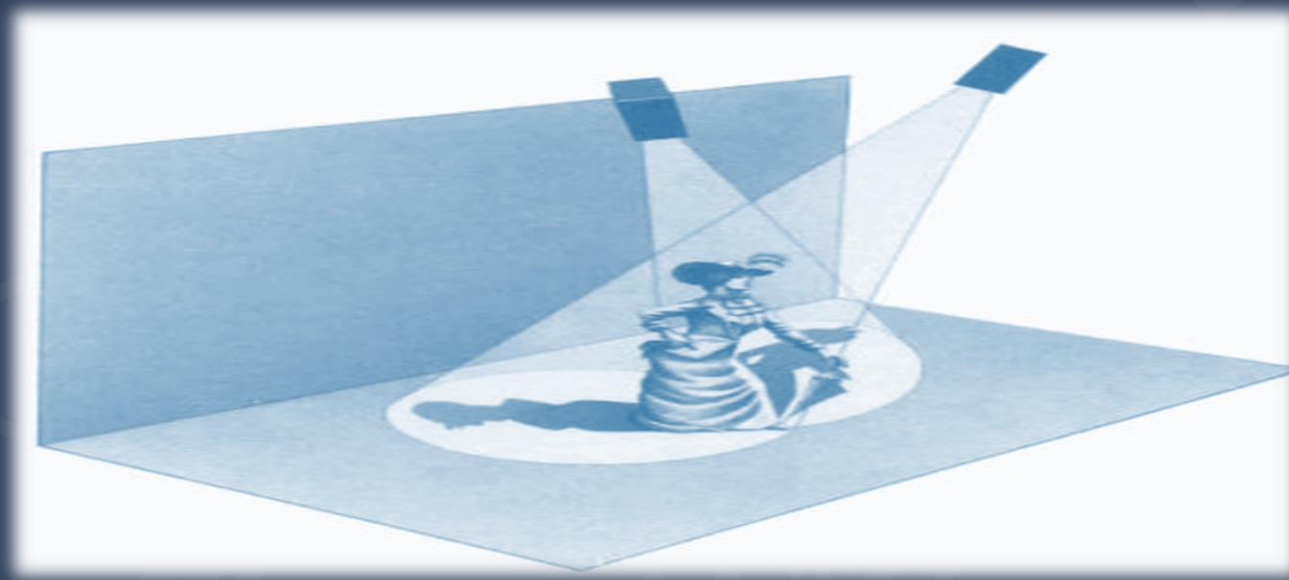
Ар талаас харагдах гэрэлтүүлэг

Тайзны баруун хажуунаас гэрэлтүүлсэн гэрэл нь жүжигчний дүрсийг тодосгож сүүдэр нь зүүн талдаа бүдэгхэн харагдана. Харин зүүн доод булангаас гэрэлтүүлж буй гэрэл нь тайзны шалыг ил тод болгосноор жүжигчнийг бүхэлд нь тод хараглууж баруун талд тод сүүдэр тусна.

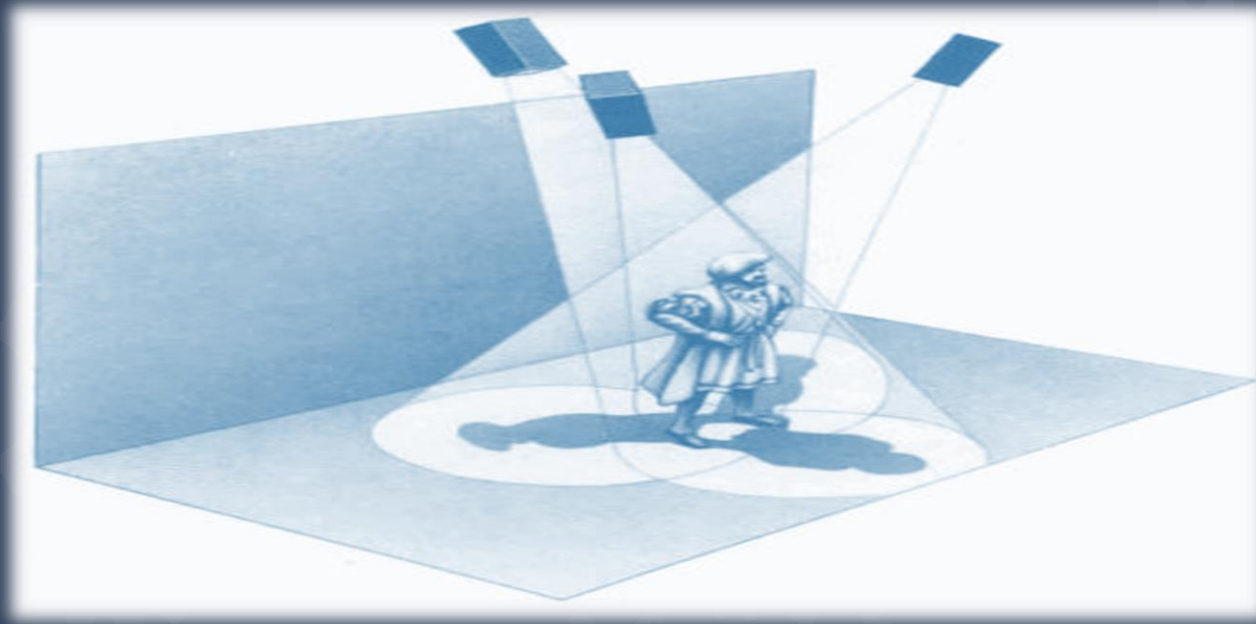
Ар талаас харагдах гэрэлтүүлэг

Тайзан дээр ихэвчлэн хамгийн их сүүдэртэй байх дээд зэргийн загварын хувьд жүжигчнийг хайхыг эрмэлздэг. Үүнээс гадна олон төрлийн бүтээлийн хувьд том тайзыг сонгох хэрэгтэй. Дээрээс тусаж буй гэрэлгүүд жүжигчний царайг бүдгэрүүлж биеийг томруулж харагдуулдаг.

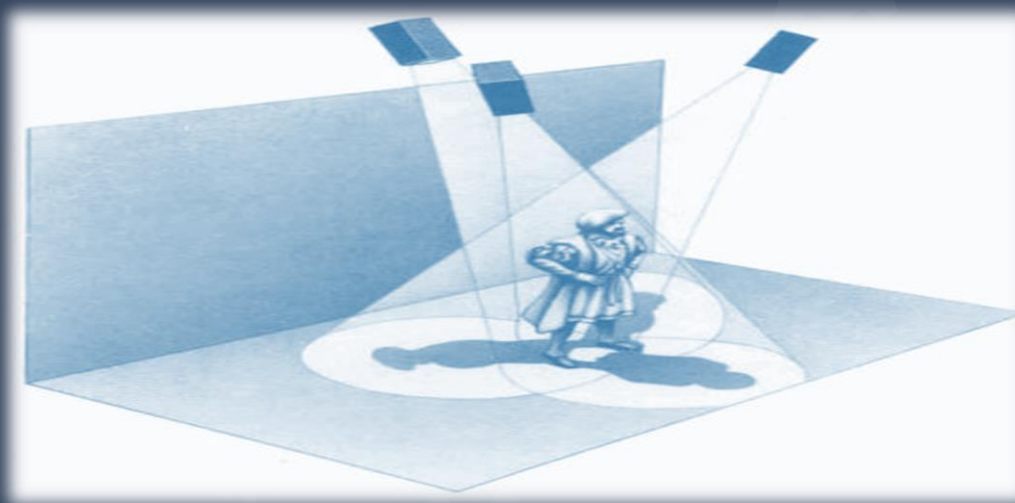
Ар талаас харагдах гэрэлтүүлэг

Тайзны дээрээс 3 төрлийн гэрэлтүүлгийг тусгах ба жүжигчний эх бишийн 3 талд сүүдэрлэж харагдуулна. Гэрлийн өнцөг нь хоёр чиглэлд 45 градус орчим байдаг. Өөрөөр хэлбэл босоо болон хэвтээ ба урд хажуугийн хооронд гэрэлтүүлэг үүснэ.

Ар талаас харагдах гэрэлтүүлэг

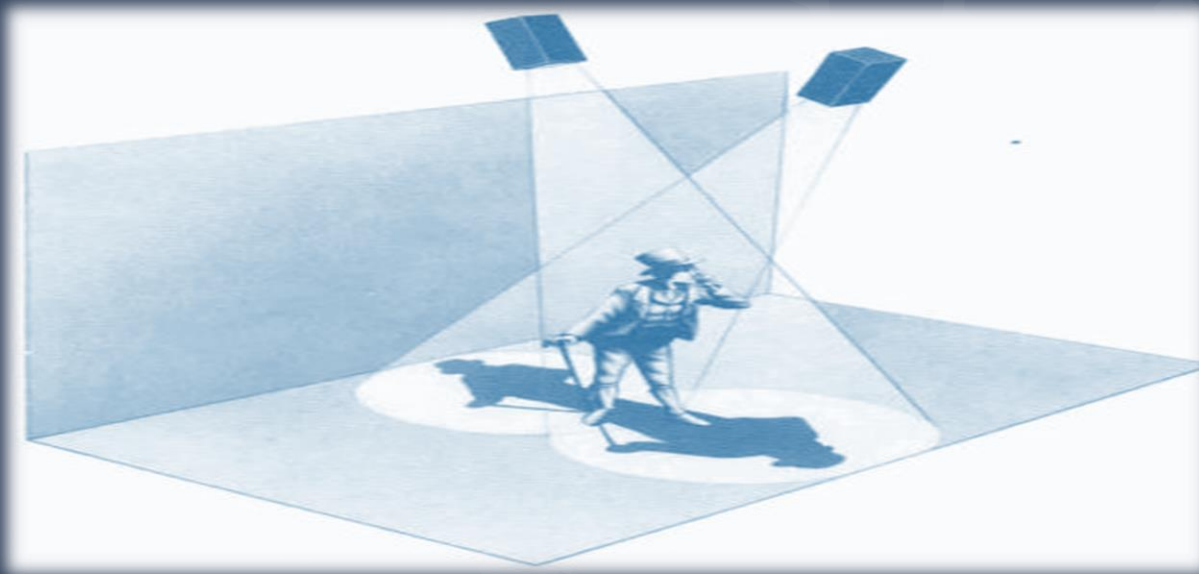
Эхний хөндлөн хос гэрэлтүүлэг дээр нэмж арын гэрэл нь жүжигчний дүр зургийг гүнзгийрүүлж, ерөнхийдөө жүжигчний "харагдах" байдлыг нэмэгдүүлдэг. Арын гэрэлтүүлэг нь шаардлагатай үед хүчтэй атмосферийн өнгийг ашиглах боломжтой бөгөөд хөндлөнгийн хослол нь жүжигчний арьсны өнгийг илүү тодруулж өгдөг. Жүжигчин гэрэл хоёрын хооронд 120 градусын зайтай гурван цацрагаар орлуулдаг.

Ар талаас харагдах гэрэлтүүлэг

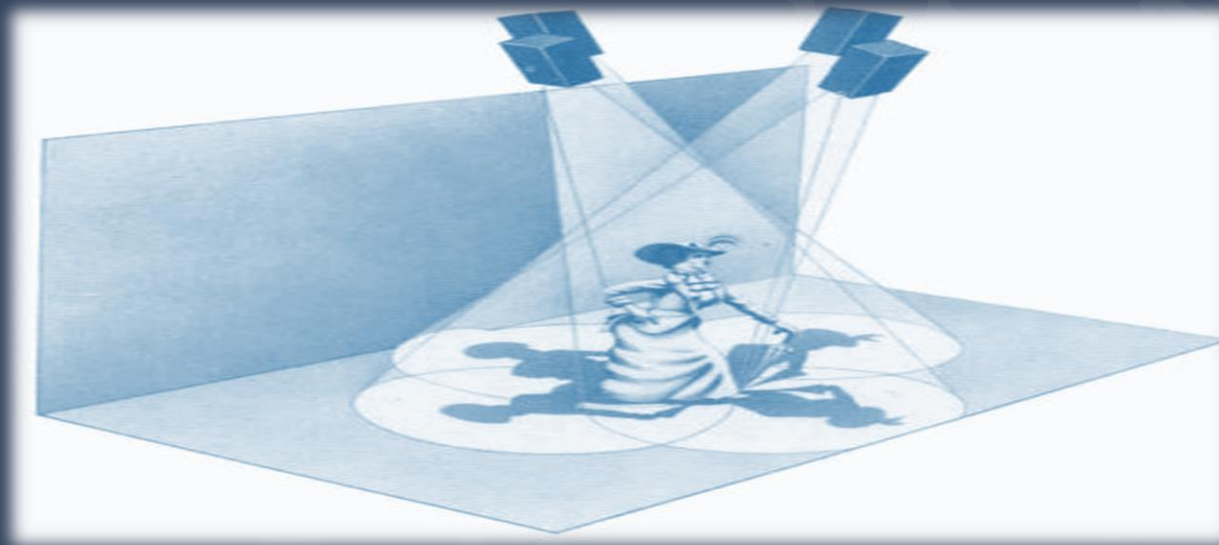
"Хөндлөн хос" гэрэлтүүлэг арын гэрэл байхгүй үед жүжигчний толгойн хэсгийг илүү тодруулж харагдуулдаг. (Толгой нь ихэвчлэн таваас дээш фут өндөр байдаг). Тайзны дээд талын арын эгнээний гэрэл болон хамгийн эхний эгнээний гэрэлтүүлгийг тусгаснаар жүжигчний ар талд болон урд талд сүүдэрлэж харагдана. Энэ нь жүжигчний орой хэсгийг илүү гэрэлтүүлэх байдал юм.

Арын эгнээний гэрэлтүүлгийг нэмэх нь жүжигчний сүүдрийг их хэмжээгээр нэмэгдүүлж болох бөгөөд тайзны голд жүжигчний 2 талд сүүдэр үүснэ. Энэ нь жүжигчний харагдах байдлыг илүү тодруулж өгнө.

Ар талаас харагдах гэрэлтүүлэг

Тайзыг илүү загварлаг харагдуулахын тулд бортын гэрлийг нэмж болох ба тэдгээр нь гэрэлтүүлгийн бүсийг түгээх боловч олон өнцөгт хэлбэр дүрсээр жүжигчний 4 талд сүүдэр үүсгэж жүжигчний нүүр царай болон харагдах байдлыг илүү тодруулж харагдуулна. Дөрвөн цацраг гэрэл нь жүжигчинд 90 градусын зайг тусгаарлаж гэрэлтүүлэх шаардлагатай байдаг.

Thank you for attention

